

SZKOLNY
PROGRAM PROFILAKTYKI
ZESPOŁU SZKÓŁ ZAWODOWYCH
im. STANISŁAWA STASZICA
w PIŃCZOWIE
na lata 2012 - 2017

Pińczów 2012

Spis treści

	Str.
Podstawa prawna	3
Założenia programu	4
Kierunki działań profilaktycznych	5
Cele profilaktyki wychowawczej	6
Schematy i warianty działań profilaktycznych	7
Metody pracy	9
Wskazówki dla prowadzącego	10
Przykładowe tematy zajęć	11
Ewaluacja programu	12
Schemat działań wychowawczych ukierunkowanych na uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem.....	12

Podstawa prawna:

1. *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)*
2. *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 Nr 179, poz. 1485)*
3. *Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70 poz. 473 z późn. zm.)*
4. *Rozporządzenie MEN z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.)*
5. *Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późn. zm.)*
6. *Rozporządzenie MENiS z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz. U. z 2003 r. Nr 26, poz. 226)*
7. *Rozporządzenie MEN z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1488)*
8. *Rozporządzenie MENiS z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6 z późn. zm.)*
9. *Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17)*
10. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 184)*
11. Statut Zespołu Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica w Pińczowie

Założenia programu

Program ułożono z myślą o potrzebach i zainteresowaniach uczniów w porozumieniu z ich rodzicami, uwzględniono przy tym wiek rozwojowy uczniów. Obejmuje on zasady współpracy wychowawców i nauczycieli z rodzicami.

Młodzi ludzie w wieku szkolnym – a do nich adresowany jest ten program – w swoim rozwoju natrafiają na wiele problemów, które nazwać można adaptacyjnymi. Muszą opanować nowe role, które stawiają przed nimi: rodzina, rówieśnicy i społeczeństwo. Młodzi ludzie usamodzielniają się, zmieniają się wypełniane przez nich role, a temu procesowi często towarzyszy „kryzys oparcia” ze strony rodziców. Z różnych przyczyn, wartości prezentowane przez rodziców są kwestionowane przez dzieci, które poszukują własnych, a nie narzuconych etosów i stylów życia. Także życie szkolne narzuca trudne sytuacje. Uczeń spotyka się z obciążeniami i rygorami. Napięcia w kontaktach z kolegami rodzą stres, apatię lub bunt. Młodzi ludzie muszą także znaleźć swoje miejsce w środowisku otaczającym szkołę i rodzinę oraz w szerszej rzeczywistości społeczno-kulturowej.

Trudnościom w adaptacji do warunków „zewnątrznych” towarzyszą problemy „wewnętrzne”. Młodzi ludzie przeżywają poczucie zagubienia w świecie, poszukują sensu istnienia, wartości, które mogliby uznać za swoje. Przeżywają konflikty wewnętrzne w kilku sferach: stosunku do samego siebie, do własnej rodziny, w kontaktach z rówieśnikami. Doznania takie mają wszyscy albo prawie wszyscy młodzi ludzie, nie wszyscy jednak są w stanie konstruktywnie je przeżyć.

Jak widać z tego pobieżnie naszkicowanego obrazu, problemy z adaptacją mają różnorakie tło: psychologiczne, społeczne, kulturowe, religijne, polityczne. Dotyczą one też różnorodnych sfer funkcjonowania człowieka: życia wewnętrznego, kontaktów interpersonalnych, ról społecznych, wartości kulturowych czy religijnych.

Znalazło to odzwierciedlenie w programie profilaktyki, który w głównej mierze koncentruje się na informowaniu o mechanizmach uzależnień, na rozwijaniu umiejętności odpowiedzialnego podejmowania decyzji, na umiejętności

radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych, pomocy oraz – szeroko rzecz ujmując – na sprzyjaniu rozwojowi osobowości. Jego realizacja oparta jest na współpracy z różnymi instytucjami: policją, sądem dla nieletnich, Zakładem Karnym w Pińczowie, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji, Pińczowskim Samorządowym Centrum Kultury, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, samorządem terytorialnym. W jego ramach nauczyciele szkoły prowadzą bezpłatne korepetycje dla młodzieży, organizują czas wolny w ferie zimowe, zawody sportowe.

Przedstawione założenia programu nie są jednorodne i odwołują się w pewnym zakresie do wszystkich wymienionych ujęć, uznając za słuszną modyfikację treści w zależności od potrzeb. Program obejmuje różne aspekty, co umożliwia prowadzącym dopasowanie treści zajęć do własnych preferencji i umiejętności oraz do zapotrzebowania określonego mikrośrodowiska uczniów poprzez rozwijanie jednych, a redukcję innych wątków.

Kierunki działań profilaktycznych

Współczesny wychowawca powinien posiadać świadomość, że pracuje w okresie ciągłych przewartościowań ideału wychowania i życia społecznego. Nie może więc być jedynie wykonawcą, administratorem i opiekunem czuwającym nad wynikami uczniów w nauce i ich dobrym zachowaniem. Wychowawca twórczy i innowacyjny ma na uwadze, że jego klasa jest częścią mikrosystemu wychowawczego szkoły, sam szuka optymalnych rozwiązań, dobiera formy i metody pracy satysfakcjonujące zarówno jego jak i uczniów, rodziców. Jedną z istotnych funkcji każdego wychowawcy jest profilaktyka wychowawcza, rozumiana jako „zapobieganie” lub „przeciwdziałanie” niedostosowaniu społecznemu młodzieży oraz wszelkim przejawom demoralizacji.

Kierunki działań profilaktyki wychowawczej:

- Podejście zorientowane na osobę i wspieranie rozwoju ucznia, czyli działania badawczo-kontrolne polegające na ustawicznej analizie sytuacji, problemów i potrzeb uczniów oraz całego zespołu klasowego. Zakłada ono, że jednostka dobrze przystosowana i dobrze radząca sobie z trudnościami, będzie zdolna do podejmowania racjonalnych decyzji także w sprawie zażywania środków uzależniających.
- Działania interwencyjne: obrona praw ucznia w szkole, rodzinie, wobec negatywnych postaw rówieśników, pomoc w trudnych sytuacjach losowych i zagrożeniowych. Podejście to opiera się na założeniu, że efektywną formą profilaktyki jest uczenie młodzieży myślenia w perspektywie zdrowego życia, dobrego funkcjonowania w sferze fizycznej, psychicznej, duchowej i społecznej.
- Działania diagnozujące ucznia, jego zachowanie, uzyskiwane wyniki oraz zmiany, jakie zachodzą w jego rozwoju. Jest to diagnoza uwarunkowań środowiskowych, społecznych i ekonomicznych.

Cele profilaktyki wychowawczej:

- Zapobieganie dezintegracji w grupie społecznej, jaką jest klasa.
- Przeciwdziałanie sytuacjom trudnym uwarunkowanym różnicowaniem osobowym poszczególnych członków społeczności klasowej.
- Wdrażanie obowiązujących norm etyczno-moralnych na zasadzie analizowania zachowań uznawanych za niewłaściwe.
- Oddziaływanie na „trudnych” rodziców, rozumiane jako pomoc dla ucznia, którego dom rodzinny nie zabezpiecza jego wszystkich potrzeb materialnych i psychofizycznych.
- Zapobieganie przejawom agresji uczniów, niepowodzeniom szkolnym, nałogowi palenia papierosów, spożywania alkoholu, zażywania środków odurzających, chorobom społecznym, np. AIDS.

- Ukierunkowanie ucznia na samoobserwację i samoocenę w kontaktach z rówieśnikami – uczenie adekwatnej oceny własnych możliwości, swoich słabych i mocnych stron, postawy asertywnej.
- Uczenie otwartości i precyzowania własnej opinii, rozwiązywania problemów oraz pracy nad sobą i doskonaleniem siebie.

Każdy człowiek przeżywa w swoim życiu trudności. Problem powstaje wtedy, gdy nie jest on w stanie sobie z nimi poradzić. Wyżej wymienione cele profilaktyki wychowawczej zakładają rozwijanie umiejętności radzenia sobie z typowymi dla danego wieku problemami, trafnego rozumienia sytuacji, porozumiewania się, współpracy, pozytywnego rozładowywania przeżywanych napięć emocjonalnych.

Schematy i warianty działań profilaktycznych

WARIANT I

Program bazowy. Zawiera informacje poświęcone problemom emocjonalnym i relacjom interpersonalnym. Bloki tematyczne:

- Informacje i umiejętności związane ze „zdrowym” stylem życia.
- Informacje o uzależnieniach i problemach osób uzależnionych.
- Umiejętności związane z adaptacją, odmawianiem, dokonywaniem wyborów w sytuacjach skłaniających do palenia, picia, ćpania.
- Ogólne umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych życiowo.

WARIANT II

Decyzje. Cykl kilku zajęć przygotowujących młodych ludzi do podejmowania racjonalnych decyzji. Bloki tematyczne:

- Podstawowe informacje i pojęcia związane z niedostosowaniem, uzależnieniami.
- Dlaczego ludzie piją, palą, ćpają?
- Postawy wobec alkoholu (narkotyków) i obyczaje związane z zażywaniem alkoholu i środków odurzających.
- Jak można się leczyć?

- Mechanizm nacisku grupowego – jak mówić „nie”?
- Problemy osób uzależnionych, jak można im pomóc.

WARIANT III

Nie jestem sam – życie wśród ludzi. Celem tak szeroko ujętej problematyki jest poprawa emocjonalnego i społecznego funkcjonowania młodzieży, co ma w rezultacie zwiększyć ich odporność na uzależnienia i niedostosowanie społeczne.

Bloki tematyczne:

- Emocje, co ludzie przeżywają i jak to okazują?
- W czym ludzie są podobni, a w czym różni?
- „Ja” w grupie.
- Przyjaźń, sympatia i miłość.
- Relacje chłopcy – dziewczęta.
- Konflikty i ich rozwiązywanie.
- Dzieci, młodzież i dorośli – wzajemne kontakty.
- Co wybrać, jak podejmuje się decyzje?
- Jak radzić sobie z kłopotami, jak pomagać sobie i innym?
- Problemy szkolne.
- Namawianie i odmawianie.
- Jak spędzać czas wolny?
- Co to znaczy zdrowe życie?

Warianty programu różnią się głównym kierunkiem oddziaływania profilaktycznego, proporcją pomiędzy podstawowymi działaniami tematycznymi, czasem trwania cyklu. Najszerszy wymiar ma wariant III – całoroczny. Nastawiony jest na rozwiązywanie interpersonalnych i osobistych problemów młodzieży i uczenie ich konstruktywnych strategii życiowych, nie ograniczonych do sfery uzależnień. Pozostałe dwa modele nie umożliwiają tak długotrwałego oddziaływania. Są za to łatwiejsze do wprowadzenia w przeładowany rozkład zajęć szkolnych. Ich zaletą jest też zwięzłość oraz bezpośrednie odniesienie do problemów uzależnień.

Czynniki decydujące o wyborze wariantu zajęć:

- czas do dyspozycji prowadzącego;
- wiek uczniów;
- skład grupy, w tym liczba uczniów ze środowisk dotkniętych patologią społeczną;
- stopień nasilenia problemów związanych z uzależnieniami, zagrożeniem, niedostosowaniem;
- poziom integracji i bezpieczeństwa w klasie;
- preferencje prowadzącego (czy woli zająć się szeroko rozumianą profilaktyką, czy problematyką uzależnień sensu stricto?);
- podejście dyrekcji szkoły i pozostałych nauczycieli do problemu np. uzależnień.

Metody pracy:

- **Psychodrama**, czyli odgrywanie scenek. Polega na odgrywaniu przez kilkoro uczniów scen związanych z wybranym tematem. Uczniowie wchodzą w role poszczególnych bohaterów opowiadania lub odgrywają jakiś rodzaj zachowania (np. odmowa picia alkoholu). Po zakończonej scenie autorzy oraz obserwatorzy wymieniają uwagi na temat przeżyć i reakcje grających.
- **Kukielki** – odmiana psychodramy, używana szczególnie, gdy uczniom trudno jest odgrywać osobiście określone postacie.
- **Wywiady** – poprawiają samopoczucie, obniżają napięcie, ułatwiają uczestniczenie w dalszych zajęciach.
- **Opowiadania** – komentowanie postaw bohaterów oraz dzielenie się własnymi przeżyciami. Użyteczne w tematach trudnych i wstydlivych.
- **Rysowanie, malowanie** – metody niewerbalne. Dużo czasu na omówienie zagadnienia, wystawa klasowa, forma prac „album”.
- **Praca w małych grupach** – daje szansę aktywności wszystkim uczniom, sprzyja osobistym kontaktom. Stosowana przy tematach silnie poruszających emocjonalnie.
- **Sprawozdania** – służą wymianie doświadczeń między grupami. Metoda pozwala zachować anonimowość w sprawach trudnych lub budzących lęk.

- **Praca w parach lub trójkach** – gdy tematy dotyczą osobistych treści emocjonalnych i wskazane jest stworzenie atmosfery bezpieczeństwa, intymności, zaufania.
- **Wykład** – służy przekazaniu lub uporządkowaniu i uogólnieniu wiadomości zebranych przez uczniów np. w trakcie pracy w grupach.
- **Burza mózgów** – umożliwia generowanie dużej liczby pomysłów w krótkim czasie. Pozwala przełamać sztywne wzorce myślenia i odkryć twórcze rozwiązania.
- **Dyskusja / debata na forum grupy** – można posłużyć się tą metodą, gdy zależy nam na poznaniu wielu opinii i różnych stanowisk wobec jakiegoś problemu.
- **Wypracowania** – mogą pobudzić twórcze i krytyczne myślenie. Uczniowie uświadamiają sobie, że mają do zakomunikowania ważne i interesujące sądy.

Wskazówki dla prowadzącego

- Zajęcia powinny być prowadzone dynamicznie i mieć wyraźną strukturę. Prowadzący na podstawie podanych przykładów opracowuje własny program i przychodzi na lekcję z dobrze opracowanym scenariuszem zajęć i jasnością celu, który chce osiągnąć.
- Pracujemy w szkole i nie można nastawiać się na całkowite zerwanie ze szkolną formułą pracy.
- Duże znaczenie dla efektywności zajęć ma styl ich prowadzenia.
- Sens zajęć polega na zachęcaniu uczniów do samodzielnego myślenia i podejmowania decyzji.
- Część czasu na zajęciach powinna być poświęcona prezentacji obiektywnych informacji, a część dyskusji i swobodnej wymianie opinii. Zajęcia nie muszą zakończyć się osiągnięciem pełnego porozumienia, a gorliwa jednomyślność może wręcz świadczyć, że prowadzącemu nie udało się dotrzeć do rzeczywistych poglądów i postaw.

Przykładowe tematy zajęć

Lp.	Hasło programowe	Tematyka zajęć	Cele operacyjne
1.	Profilaktyka uzależnień	O szkodliwości nałogów.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczeń jasno uświadamia sobie zagrożenia dla własnego zdrowia, - poznaje aspekty prawne regulujące posiadanie , używanie i handel papierosami, alkoholem, narkotykami, - uświadamia sobie społeczną szkodliwość nałogu.
		Używka jako proteza społeczna.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uświadamia sobie przyczyny sięgania po używki, - dostrzega drogę prowadzącą od sporadycznego użycia do nałogu, - poznaje sankcje prawne związane z piciem, paleniem, używaniem narkotyków.
		Sztuka odmawiania.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uświadamia sobie, że nie musi (nie powinien) ulegać namowom, - uczy się odmawiania, - krytycznie ocenia reklamy jako formę namawiania, - broni się przed manipulacją.
		Propagowanie zdrowego stylu życia.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostrzega wartość własnego zdrowia, - uświadamia sobie korzyści płynące ze zdrowego stylu życia, - uświadamia sobie wartość przyjaźni wolnej od nałogów i przymusu.
2.	Propagowanie i kształcenie postaw asertywnych	Co to znaczy „być asertywnym”?	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uświadamia sobie prawo do posiadania i obrony własnego terytorium, - uświadamia sobie prawo innych do asertywności.
		Ćwiczenie zachowań okazujących stosunek do cudzej prywatności.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczy się asertywnie bronić swoich praw, - uczy się poszanowania granic osobistego terytorium innych.
		Ćwiczenie technik asertywnych.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczy się asertywnego odmawiania, - uczy się asertywnego proszenia.
		Asertywne komunikowanie się w sytuacjach konfliktowych.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczy się asertywnego wypowiedzania opinii niezgodnych z opiniami innych, - ćwiczy zmianę oceny na opinię, - uczy się słuchać opinii niezgodnych z jego zdaniem.

Ewaluacja programu

Przeprowadzenie badania ankietowego wśród uczniów, rodziców i nauczycieli w II semestrze roku szkolnego 2016/2017 w celu określenia potrzeb w zakresie profilaktyki. Zebrane informacje zostaną wykorzystane do zmodyfikowania form lub zadań zawartych w Szkolnym Programie Profilaktycznym.

Schemat działań wychowawczych ukierunkowanych na uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem

